

Oorlog aan de ouderen

Staatsschuld en vergrijzingskosten dreigen op de schouders van de generatie nix, patat of achterbank terecht te komen. Een tegenoffensief

Nederland moet nog twee rekeningen betalen. Eén uit het verleden, één voor de toekomst. De rekening uit de toekomst staat beter bekend als vergrijzing, de rekening uit het verleden als staatsschuld. Beide staan op naam van de generatie oudere Nederlanders, geboren net voor en net na de oorlog. Maar de schuldenaren weigeren vooralsnog aan hun verplichtingen te voldoen.

Deze groep – de *babyboomers* en vooral hun oudere broers en zussen – kwam in de jaren zestig aan de macht, bouwde in de jaren zeventig en tachtig een enorme staatsschuld op, jaagde een groot deel van 's lands tafelsilver – aardgas – erdoorheen en weigerde en passant de AOW in een houdbare vorm te gieten.

De fundering onder de financiering van ziektekosten en de AOW zakt weg. Nuchtere Nederlanders die kunnen tellen, wijzen er al jaren op dat de rekeningen van de vergrijzing en staatsschuld vroeg of laat betaald moeten worden. Maar de politieke macht schoof door de jaren heen mee met de oudere generatie, die juist belang had bij de status quo. Afrekenen komt daardoor maar niet op de politieke agenda. Het wordt tijd dat de schuldeiser, de jongere generatie, in actie komt zodat de oudere heren en dames ten minste nog een deel van de rekening gaan betalen.

Rekenarij en de discussie over de oplopende kosten culmineerde onlangs in het opus magnum van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) met de veelzeggende naam *Generatie Bewust Beleid*. De impliciete boodschap van dit stuk: de situatie is onhoudbaar. De prijs van solidariteit tussen oud en jong wordt te hoog; een generatieoorlog dreigt.

De sommetjes zijn tot uiten-treuren gemaakt. Economen verzonnen zelfs de term generatierekeningen. Die laten haarfijn zien hoe de gemiddelde 50-plusser van nu tegen de tijd dat hij sterft, meer heeft gekregen van het rijk, dan hij betaalde. Dat kan natuurlijk alleen maar omdat jongere generaties de rekening betalen. Vooral de groep

ESTHER VAN RIJSWIJK

die is geboren na 1975 betaalt meer dan ze ooit zal terugkrijgen in de vorm van uitkeringen, AOW, zorg maar ook het profijt van bijvoorbeeld scholing en infrastructuur.

De omvang van de rekeningen is enorm. Het en masse met pensioen gaan, lang leven, ziek worden en de verpleging van babyboomers jaagt de kosten omhoog. Die kosten moeten gedragen worden door een slinkende groep jongeren. Nu nog ondersteunen 7 werkenden 1 oudere, in 2030 wordt die verhouding 4 op 1. Alleen al voor de AOW is in 2030 volgens de WRR zo'n 50 miljard gulden extra per jaar nodig. Om maar te zwijgen over de kosten van ouderen- en gezondheidszorg. Als er niets gebeurt, moeten de generaties nix, intern en achterbank een berg aan AOW-premies ophoesten die vele malen groter is dan ouderen ooit zelf betaalden, voor een voorziening die ze vermoedelijk nooit zelf zullen ontvangen.

Ook de schuld uit het verleden ligt er niet om. Met name in de jaren zeventig en tachtig kwam Nederland – overigens net als veel andere westerse landen – geld te kort. Anders gezegd: er werd te weinig belasting betaald, dan wel te veel uitgegeven. Resultaat was een staatsschuld die zich inmiddels stabiliseert op zo'n 530 miljard gulden. Die schuld zou zelfs veel groter geweest zijn als niet ondertussen bijna het hele familievermogen in de vorm van aardgas werd opgesoupeerd. Alleen al tussen 1970 en 1994 bedroeg de aardgasopbrengst voor het rijk bijna 175 miljard gulden.

Door geld te lenen en het gas op te maken leefde de 'stille generatie' samen met de 'babyboomers' decennialang op de pof en gaven ze ongedekt honderden miljarden uit. Een groot deel van het geld werd niet geïnvesteerd, maar eenvoudigweg geconsumeerd; uitgegeven aan uitkeringen en – blijkbaar – te hoge inkomens in plaats van (spoor)wegen en andere diepte-investeringen.

De combinatie van de schuld uit het verleden en die van de toekomst is tegelijk onhoudbaar en onaanvaardbaar. Een deel van de rekening hoort op het bord van 50- en 60-plus. De WRR vreest een generatieoorlog als er niets gebeurt, en verwijst daarbij naar de Verenigde Staten waar de zogeheten grey power lijnrecht tegenover georganiseerde twintigers en dertigers staat. Die strijd bracht president Bill Clinton wel tot het plan om de Amerikaanse staatsschuld in dertien jaar weg te werken.

Nederland is zover nog lang niet. Hier dreigt het eerste overschot op de begroting sinds tijden, meteen uitgegeven te worden. Enige lichtpuntje de afgelopen jaren was de oprichting van een AOW-fonds. Zo'n fonds is een verkapt manier van schuld aflossen en tegelijkertijd collectief sparen voor de AOW. Prima, fonds vullen of schuld aflossen is lood om oud ijzer. Maar het vullen gaat te langzaam. Volgens de WRR is jaarlijks een financieringsoverschot nodig van 1 tot 2 procent om de schuld in 30 jaar af te lossen. Dat komt overeen met de 5 tot 6 miljard gulden per jaar die het CPB berekende. Conclusie: verhoog de belas-

ILLUSTRATIES WILLEM LAGERWAARD